

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem semenišču (Knabenseminar). — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. —
Kopirali se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo.
Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Osemletno šolanje pa državni zbor.

Dne 14. maja 1869. je obveljala nova šolska postava. Črtež njeni je izdelal krščeni jud Sues na Dunaji, a sklenoli so jo sami nemško-liberalni poslanci, to pa popolnem v nemškem, liberalnem in strogo centralističnem smislu. Najbolj veseli bili so freimaurerji, ki so se nađejali sedaj leži delati na razkristijanjenje Avstrije, ker je bil prejšnji upliv sv. katoliške Cerkve na izgojo mladine znatno odpravljen; bivši minister Stremajer je v dopisu do tirolskega namestnika razločno imenoval novo šolo: brezversko. Dalje veseli bili so nove postave centralistični Nemci, ker so vse šolstvo djali ministru v roke in pa njemu podredjenih deželnih in dalje okrajnih šolskih svetov ter so v svojej domišljiji uže vse v Avstriji razven ogerškeje videli ponemčeno! Mislili so, da so z osemletnim šolanjem v liberalno-nemškem smislu svojo gospodstvo za vselej vtrdili. Toda tukaj so se tako ukanili, da je ravno šolska postava skoraj največ zakrivila njihov propad pri volitvah in v državnem zboru.

Brezverni značaj pri novej šoli spodbujal je verne kristijane potegovati se za dostojni upliv sv. vere na izgojo otrok. Deželni zbori so se pritoževali zaradi brezobzirnega postopanja deželnih šolskih svetov. Kmetje so nevoljevali zaradi novih šolskih bremen. Slovani pa so se braniti začeli zoper ponemčevanje. Toda pritožbe bile so bob v steno! Vse prošnje metal je liberalni državni zbor sprva pod klop, poznej pa ministru naročil, naj nekoliko odjenja, naj ne kaznuje več tako strogo staršev, ki 13- in 14letnih otrok redno ne pošiljajo v šolo itd. Ker pa vkljub temu še ni postalo boljše, so se nemški konservativci in slovanski narodnjaki v državnem zboru porazumili in nemške liberalce potisnoli v manjšino. Tako si hočejo pomagati. V marsičem so uže zmagali, n. pr. sklenoli so postavo zoper ponarejanje vina, postavo zoper oderube. Sedaj hočejo postavno olajšati bremena šletnega šolanja. Nemški konservativni poslanec Lienbacher je nasvetoval pro-

membo šolske postave od 14. maja 1869. to pa tako: da bi naj šletno šolanje obveljalo, kder bi pa le hoteli imeti šletno šolanje, ondi bi je naj deželni zbori sklenoli. Nasvet bil je po godu vsem konservativcem pa tudi slovanskim narodnjakom; kajti mnogo razredov bi odpalo, šolski troški bi se bili zmanjšali, kaznovanje staršev prenehalo in deželni zbori bi nekaj pravic dobili nazaj, na Kranjskem bi lahko vse šolstvo imeli Slovenci v rokah itd. Vendar minister Konrad ni pritrdil. Da vsaj nekaj olajšav dosegnejo, bližali so se naši poslanci nekoliko ministru ter sestavili nasvet: šletno šolanje lahko ostane, kder je uže uvedeno, vendar deželni zbori imajo pravico 7. in 8. šolsko leto nadomestiti s kratko nadaljalno ali ponavljalno (nedeljsko) šolo. Nemški liberalci so se v državnem zboru tudi temu upirali na vse kriplje. Ali naši poslanci so jih izvrstno pobijali. Celi mesec februar trajalo je srdito besedovanje. Dne 25. februarja prišlo je do glasovanja, 165 poslancev je glasovalo za olajšavo šolskih bremen, med njimi Lienbacher . . . Goedel, Herman, Vošnjak itd. Nasproti glasovalo je pa 152 nemških liberalcev, med njimi Forregger, Schmiderer, Pauer, koroški Wran, Ottitsch, Moro itd. Liberalci so toraj propali in njihova šolska trdnjava je prvič znatno oškodovana!

Gospodarske stvari.

Praska zaradi zemljiškega davka.

III. Nekaj časa so liberalni listi trobili: postave o zemljiškem davku bodo tiste trobente, pred katerih glasom se bode zidovje konservativnih Jeribunčanov začelo podirati. Ali sedaj se drugače kaže. Ova postava bo opravičila konservativno stranko, a popolnem ob vse zaupanje pri kmetih spravila liberalce. Kajti čedalje bolj razvidno je, kako so liberalci vso nevoljo sami zakrivil. Zadnji čas so nam še odkritosrčno izpovedali, zakaj so sploh strahovito drago uravnavanje zemljiškega davka sklenoli ter se ne ustrašili 25 milijonov gol-

dinarjev potrošiti; hoteli so gruntnim posestnikom sploh več davka naložiti, najmanjše 3—5 mil. več, namreč 40 mil. To bi se bilo tudi zelo gotovo zgodilo, ko bi še sploh večino imeli v državnem zboru ali pa ostalo pri visokih tarifah, kakoršnih so nastavile deželne komisije. Zato pa sedaj vsi liberalno-judovski listi tožijo in jamrajo, da jim je vse spodletelo, ker vlada tirja samo 37 $\frac{1}{2}$ milijona, to pa še s tolikimi olajšavami, da utegne državna blagajnica le 35 milijonov dobiti. Liberalna „Deutsche Zeitung“ piše: der Zweck der Grundsteuerregulierung bestand in der Vermehrung der Staatseinnahmen, t. j. namen uravnavanju gruntne davka bilo je pomnoženje državnih dohodkov. „Neue-Freie-Presse“ pa jamra: es ist geradezu beschämend, wenn aus der Landwirtschaft nicht mehr Einkommen für den Staat zu erhalten ist — das auf 169.6 Millionen veranschlagte Reineinkommen ist eine Ziffer, welche eine der größten statistischen Unwahrheiten darstellt t. j. sramotno je za Avstrijo, da iz kmetijstva ni dobili več dohodkov, na 169.6 milijonov vcenjeni čisti dohodek gruntov je najbolj robata statistična laž. In „Steir.-Landbote“ piše: das Resultat ist ein klägliches, Ueberbürdung der Steuerzahler und Schädigung der Staatskasse t. j. uspeh je reven, davkeplačilci so preobloženi, a državna kasa na slabem. To je res lepo, da nam liberalni listi sedaj vse izpovejo, kajti s tem so dokazali svojo lažnjivost, ko so nedavno kmete lovili, češ da jih hočejo večjega gruntne davka obvarovati, a ob enem so še zopet potrdili, da so liberalci le na škodo Avstriji 20 let gospodovali. Pomagati znali so le oderuhom, a vse drugo so oškodili. Sreča velika za kmete in gruntne posestnike je, da so liberalci potlačeni. Naši poslanci so v državnem zboru in po uplivanju na ministre zabranili pomnoženje gruntne davka do 40 milijonov, oni si prizadevajo bremena olajšati deželam, ki zgubijo dosedanje predprave in cesarske milosti n. pr. Štajerska, oni so dne 25. febr. t. l. reklamacijam ali pritožbam gledé na vcenitev gruntne davka rok podaljšali do konca maja.

Čas za reklamacije toraj traja od 1. marca do 31. maja 1881. V nekem liberalnem listu beremo, kako se liberalci bojijo, da nebi preveč reklamacij se vložilo. To je zopet dokaz, da liberalci kmetom nič dobrega ne želijo. Tem več prosimo gruntne posestnike, naj prebirajo marljivo 3 naše sestavke: Praska zaradi gruntne davka v štev. 7., 8. in 9. „Slov. Gosp.“, pa tudi nauk o reklamacijah v „Gospodarstveni prilogi“ 24. febr. 1881 na strani 143. Tako orožani naj pregledajo pri svojih županih mape itd. Dobro pa bo, da vsak skuša od davkarje dobiti predpisano letošnjo dačo, da bo vedel ali je manjša ali večja od lani. Tako bo precej zvedel, ali ima kde reklamirati ali ne.

Posejano seme vran in druge pošadi varovati. V dosego tega namena nasvetuje neki angleški kmetovavec sledeči pomoček. Vzame se na

3 hektolitre semenskega žita, 28 centilitrov plinovega katranovca, 907 gramov modrega vitriola in 10 litrov vrele vode. Katranovec se z jedno polovico vrele vode v kakem škafu ali kaki kadi dobro pomeša. Črna, mažoča se pena se s slanim šopom ali z laneno capo sproti zmesi snema; med tem pa drugi delavec vitriol v drugi polovici vrele vode razpušča. Na to se obe tekočini v jedno posodo zlijete, dobro med seboj pomešate in slednjič na kup semenskega žita, ki se je poprej na škednju na kup nasulo, vlije. Žitni kup se mora potem prav dobro premešati, da pride vsako zrno s tekočino v dotiko. Tako namočeno seme je varno vranjega in vsakega drugega kljuna.

Izvrsten mešanec ali kompost.

Vsako leto se iznad svinjskih goríc do 13 centimetrov debela plast prsti vzdigne in z drugo prstjo nadomesti. V gorici letajo svinje skozi $\frac{2}{3}$ leta okoli in ta iz svinjskih goríc vzdignjena prst je najboljše gnojivo za mokre, kisle travnike, posebno če je ta gorična prst ilovičnata. Kmetovavec mora toraj vsakokrat vedeti, kedar nove prsti v gorico napeljava ali nanošava, na katero zemljišče hoče prihodnjič to gnojivo porabiti. Najboljše kaže podržano prst z žaganjem in konjskim gnojem plastoma pomešati, 2—3 mesece jo ležati pustiti, potem premetati in dobro zdrobljeno zopet na kup zmetati. Če je mogoče, jo še z gnojnico na vsakih 8—10 centimetrov polivati, da ta zmes do avgusta ali septembra najboljše gnojivo postane.

M. Kako treba malinje grmiče obrezovati. Malina, če se po vrtili redi, se mora tudi večkrat obrezovati. Ni res, da maline samo ob sebi rastejo in da se jih ni več treba dotakniti, kedar so enkrat vsajene. Res je sicer, da se maline povsodi rade primejo in lepo poženejo, najlepše se ve da v dobri zemlji. Sploh pa kar se zemlje tiče, malina ni čisto nič izbirljiva. Kar se pa rezi tiče, je ta čisto priprosta reč. Vsako spomlad, predno malina poganjati začne, se porežejo mladike, ktere so že rodile. Večidel so se že same ob sebi posušile, ostale mlade letorastke pa, kakor so ravno močne, se za polovico ali tretjino ali štrtino njihove dolgosti nazaj porežejo. Še boljša rez pa je, ako se v vsakem grmiču nekoliko močnejših mladik, vse druge se prirežejo po navadi, na 3—4 oke nazaj poreže. Te ženejo tudi iz svojih ok kakor druge mladike, toda mnogo pozneje cvetijo, s čemur se čas rodovitnosti za mnogo podaljša in rodovitnost sama pomnoži. To je tako priprosto opravilo, da si ga priprostejšega misliti ne da in vendar se tako redko rabi. Zakaj pa? Zato smo tukaj naše čitatelje na to opozorili.

M. Konja hitro iz gorečega hleva spraviti. Kedar v bližnjavi goretí začne, se živina dostikrat ne da iz hleva spraviti, posebno konji so v tem slučaju silno svojeglavni. Temu pa pomagaš, če konja hitro osedlaš ali z vozno opravo opraviš.

Osedlanega ali z vozno opravo opravljenega boš brez vse težave iz ognjene nevarnosti izpeljal.

M. Kako si v naglici napraviti okusnega sira za domače potrebe. Zgreje se kislega mleka, da se siradka od sirovine popolnoma loči. Na to se stlači sirovina v laneni žakelje, da se siradka iz nje do čista odteče. Na to se skuta na drobno razdrobi in v glinasti lonec dene, ki se s papirjem pokrije in blizo pozida ali ognjišča postavi. Sme se tudi na sonce djati. V 3—4 dneh sirovina ali skuta zavreje, na kar se s putrom, soljo in kumino nad ognjem prav dobro premeša tako dolgo, da vse začne vreti. Na to se sir pusti, da se razhladi, v za porabe pripravne kosce razreže in na mizo postavi. Pravijo, da je tak sir prav okusen. Naj se poskusi.

Konejerejsko društvo štajersko zborovalo je 25. febr. t. l. v Gradci. Navzočih je bilo 89 društvenikov s 94 pooblastili. Glasov bilo je toraj 183. Novo predstojništvo bilo je najprvle izvoljeno: predsednik g. Karol Haupt c. k. ritmajster in grajščak Strausseneški, namestnik g. Jurij vitez plem. Friedrich c. k. oberst v Gradci, odborniki: grof S. Herberstein, Ed. Thaller, Fr. Fürst, Jožef Pipan c. k. major, grof A. Lamberg, Mih. Cah, Oton Falke, grajščak pri Radgoni, A. vitez Schuberth, Geiza vitez plem. Wachtler, grof M. Spaur. Odstopivši predsednik g. vitez plem. Wachtler prejel je častno društvenišvo in srebrno društveno svetinjo, g. baron Vay v Konjicah pa bronasto svetinjo za zasluge pri konjerejstvu na Štajerskem.

Dopisi.

Iz Slov. Gradca. (Novi gruntne davek. — razne pritožbe.) [Dalje.] Potem je g. V. Fišer, okrajni odbornik in namestnik okrajnega načelnika, rekel, da se gruntu previsoko cenjujejo in otrokom črez dajajo. Vsled tega je uže tako daleč prišlo, da je vse zadolženo. Kdor doma na gruntu ostane, ta ne more shajati, ker mora sodediče plačevati, pa sodediči, ki se kam drugam oženijo ali omožijo, tudi ne, ker morajo tudi tam velike dolge ondašnjih sodedičev na se vzeti, in mora prav za prav vse le za mrtvi kapital tlako delati. Tukaj bi se naj pomagalo, drugače pridemo vsi na nič. Resnica teh besed je bila tako jasna, da so temu brez razgovorov pritrdili. G. Ivan Rogina, občinski predstojnik Podgorski, mož jako nadarjen in izobražen, je rekel: sodnije so predrage, vse mora ali doktor ali pa notar napraviti. Ali bi se ne dalo to predragačiti? Razgovor, ki se je vsled tega začel, je pokazal, kako skeleča da je rana kmetijstva, na katero je bil g. Rogina s temi besedami pokazal. G. F. Kristan, občinski predstojnik Legenski, je povdarjal, da je uprava po deželah predraga; povsod se morajo plačevati stroški za c. kr. na-

mestnije ravno tako, kakor tudi za deželne odbore; potem za c. kr. okrajna glavarstva za in okr. odbore. Ako bi bila naša dežela bogata, naj bi se godila ta potrata pa zdaj — ko davkoplačevalci res ne ve več, kje bi si še kaj pritrgal, da bi bil kos davke plačati in se na gruntu obdržati, se bo moralo vendar kaj vkrenoti, da se ta potrata odpravi. Najbolj pa vsem preseda, kakor se je iz govorov slišalo, prosta ženitev nemaničev, hudo postopanje davkarskih eksekutorjev in raba nemškega jezika po uradih in pri sodnijah. Zastran zadnje točke je g. J. Ovčjak, občinski predstojnik na Vrheh, toževal, kako to Slovence v gospodarstvenem oziru nazaj devlje, da mu sodnije in uradi vedno le nemški pišejo. Koliko mora kmet nepotrebnih potov storiti, da koga najde, ki mu, če še tako slabo, večkrat tudi čisto krivo, pové, kaj hoče gosposka po nemški od njega imeti. Koliko denarjev potroši na tak način po nepotrebnem po gostilnicah, kjer mora svojemu tolmaču vsaj vina in jesti kupiti, večkrat mu še pa mora v denarjih za slabo prestavo debelo plačati. Kolikokrat zapade kmet kazni, ker rokov ne drži. Vsi pričujoči so bili one misli, da se tako uradovanje, ki Slovence tudi toliko gmotne škode prizadene, ne more več trpeti. Celo pričujoči Nemci so pripoznali orjaško krivico, ki se po takem uradovanju Slovincem dela. Ako še ti gospodje pravičnim tirjatvam Slovencev, med katerimi in od katerih živijo, ne bodo nasprotovali, bomo tudi v političnem oziru dobri prijatelji postali; kajti tudi mi nimamo nič zoper to, da se njim po nemški piše. Na predlog g. Tombaha se je enoglasno sklenola resolucija, da naj okrajni odbor vse tote pritožbe v pretres vzeme, dotične prošnje sestavi ter jih tudi občinam v podpisovanje pošlje, kar se bo tudi zgodilo. Občine tega okraja si iščejo slovenskega tajnika!

Od sv. Mihela pri Sladki gori. (Tatje — zima.) Tukaj se je zgodilo letošnjo zimo pri zelo ubogih kočlarjih mnogo tatvin. Tat se je pritepel večinoma le ob nedeljah, ko so bili ljudje v cerkvi ter pokradel revežem zadnji živež, obleko, novcev, itd. Naposled se je tukajšnjemu županu A. N. poposrečilo tatince vloviti. Še le 18 let je star tatinski ptič J. Petek iz šmarijske fare doma. Obstal je tatvino in še imenoval druga 2 mlada pomagača. Prejel je J. Petek plačilo, najprvle v podobi palice. Toda ta kazen ni imela konca. V pondeljek si je srenjski pisac in več Novoveščanov dovolilo narediti iz tatu pustno šalo. Oblekli so ga v pusta in okolo vodili, pretepali pa, da je ves siv. Pojdoč je eden tudi v šolo vstopil, učitelja pri poduku motil in poln vinskega duha je blebetal nekaj otrokom o vedenji, če bodo vojaki, ako učitelj umerje itd. in vrh tega še večkrat g. učitelju roko „kušnil“. Nedavno je prišel nek koroški berač v te kraje, a ni imel domovnice in zaprl so ga nekaj dni v svinjak in debelo pretepavali z vrvjo! Ali ni to strahovita surovost in grozovitnost? Za božjo voljo